
Osnovne teze za diskusiju
Ostvarivanje ustavne koncepcije
općine (komune)*

Leon Geršković

1. Opća teorijska pitanja:

a. Nužnost organiziranja radničke klase i radnih ljudi u osnovnim teritorijalnim zajednicama radi revolucionarne akcije u razbijanju kapitalističkog sistema i stvaranju socijalističkog sistema,

b. Da li u stvaranju socijalističkog društva postoji nužnost političkog oblika komune kao uvjeta ekonomskog oslobođenja rada,

c. Da li postoji nužnost organiziranja nacionalne države na principu samoupravljanja komuna, kao oblika odumiranja države,

d. Da li socijalističko društvo zahtijeva zajedništvo radnih ljudi u svakodnevnim društvenim odnosima u lokalnim zajednicama,

e. Da li ekonomska i tehnološka integracija društva negira zajedništvo radnih ljudi u komuni,

f. Da li nacionalna politička vlast izražava zasebnost na samoupravljanju u teritorijalnim zajednicama;

2. Teorijsko razmatranje o historijskim oblicima komunalnog sistema u našoj revoluciji i daljem socijalističkom razvoju:

a. Osnove periodizacije komunalnog sistema
revolucija u NOB-u
u stvaranju nove države, 1945—1950.

*
Prilozi koje objavljujemo u ovom broju referati su i autorizirane diskusije sa savjetovanja o »Realizaciji ustavne koncepcije komune«, održanog 21. lipnja 1979. godine

u organizaciji Politološkog društva SRH, Fakulteta političkih nauka u Zagrebu i Centra za idejno-teorijski rad CK SKH.

uzroci mijenjanja komunalnog sistema u prvim razdobljima radničkog samoupravljanja (1951—1969)

razdoblje privredne reforme 1965—1971,
stvaranje velikih općina na novim ekonomskim pitanjima
općina i sistem udruženog rada,

b. Primjene komunalnog sistema, o zavisnosti društveno-ekonomskog sistema i federalnih odnosa i o sistemu samoupravljanja,

c. Razvoj komune o političkoj vlasti i državnim institucijama,

d. Zašto se nije realizirala komuna u drugim socijalističkim zajednicama;

3. Suvremene teorijske političke dileme komunalnog sistema:

a. Samoupravljanje organizacija udruženog rada, samoupravnih zajednica i političke vlasti u komuni,

b. Teritorijalni okvir komune sa stajališta zajedništva,

c. Društveno-ekonomske i planske funkcije komune,

d. Samoupravne interesne zajednice i zajedničke socijalne funkcije komune,

e. Općinska skupština kao organ samoupravljanja ili i politička vlast radničke klase,

f. Da li je delegatski sistem općine osnovica republika i federacije,

g. Sukobi socijalističkih grupacija različitih slojeva oko ekonomske i političke vlasti ili politička vlast rješava socijalne proturječnosti,

h. U čemu su zapreke radničkom demokratskom samoupravljanju u organizacijama udruženog rada, samoupravnim i interesnim zajednicama i mjesnim zajednicama; da li privatizacija u društvenim odnosima utječe na samoupravne odnose;

i. Da li današnje velike općine i velike mjesne zajednice suprotstavljaju snažnu tehnokratsku i birokratsku snagu u integraciji društva i da li je zbog toga nužna revizija sadašnjeg teritorijalnog aspekta komune.

1. Uvod

Razvoj samoupravljanja i razvoj urbanizacije zaoštravaju poznate suprotnosti u koncepciji i društvenoj ulozi društveno-političkih zajednica na lokalnom nivou, a osobito:

— suprotnost između političke koncepcije komune kao osnovne platforme za usuglašavanje samoupravnih interesa i baze čitavog delegatskog sustava, s jedne strane, i zahtjeva sve razvijenijih urbanih sredina za efikasnom koordinacijom službi, u najširem smislu komunalnih, koje zadovoljavaju karakterom gradskog naselja uvjetovane odnosno samo lokalno zadovoljive potrebe stanovništva;

— suprotnost između komunalne autonomije i instrumentalne uloge lokalnih sistema upravljanja u odnosu na državni upravni sistem kao cjelinu;

— suprotnost između tradicionalne integracije lokalnih službi i institucija svake ruke u jedan lokalni sistem samoupravljanja i tendencije odvojenog samoupravnog konstituiranja koordinacionih i regulativnih točki povezivanja za svaku djelatnost posebno (npr. SIZ-ovi).

Te se suprotnosti odražavaju u tri osnovne dimenzije lokalnih sistema: institucionalnoj, odnosu prema okolini i dimenziji subjektivnog faktora, a treba ih gledati dinamički u sklopu razvoja našeg društva.

2. Institucionalni aspekt

Komuna kao institucija izraz je i način integracije cjelokupnog samoupravnog organiziranja na svom području. Kako se ta njezina uloga odražava na:

— broju i vrsti organizacija i zajednica, odnosno oblika agregacije i artikulacije pluraliteta samoupravnih interesa na njezinu području?

— na njezinoj strukturi i složenosti te strukture s obzirom na složenost okoline, zahtjeve koji iz okoline proistječu za komunu kao instituciju i energetski potencijal okoline, koji dopušta veću ili manju složenost samog komunalnog mehanizma?

Koji su glavni problemi i glavna rješenja horizontalnog aspekta komunalne institucije: struktura delegatske skupštine, diferenciranost upravne organizacije, problem izvršnog sloja kao koordinativne točke i prema skupštini i prema upravi?

Koji su glavni problemi i glavna rješenja vertikalne dimenzije odnosa komune u sklopu državnog sistema upravljanja kao cjeline?

3. Općina i okolina

Sto je relevantna okolina pojedinog lokalnog sistema upravljanja? Kako se interesi te okoline, posebno interesi udruženog rada, artikuliraju i agregiraju? Koje interesne grupe imaju veću, a koje manju šansu da se izraze na komunalnoj platformi putem delegatskog sistema? U kojoj mjeri i na koji način komuna sama može postati točka artikulacije i agregacije političkih interesa prema okolini, osobito prema širem političkom sistemu?

Na koji način na ulogu i profil komune djeluje specifični proces urbanizacije? Jesu li, posebno, u gradovima opravdani SIZ-ovi za komunalne službe, ili bi općina u gradu trebala, u prvom redu, preuzeti baš ulogu političke kontrole i tehničke koordinacije gradskih službi?

4. Subjektivni faktor

Kako se odvijaju procesi regrutiranja i raspoređivanja ljudi na ključne funkcije u lokalnom sistemu upravljanja? Postoji li u tom pogledu sistematska politika i tko je vodi? Koji je stupanj mobilneta na komunalnim funkcijama? Kako se u praksi provodi i koje su posljedice načela rotacije na funkcijama u komuni?

Uloga SK u komuni. Način formiranja vodećih jezgri u općinama. Karijerne ambicije i perspektive članova tih jezgri? Mogućnosti prelaska na kolektivno rukovođenje. Perspektive deprofesionalizacije javnih funkcija. Cirkulacija kadrova putem raznih organiziranih aktivnosti na lokalnom nivou. Odnos dobrovoljaca-aktivista i profesionala političkog i upravnog pogona.

5. Razvojna perspektiva

Može li se govoriti o razvoju, kao sistematskom mijenjanju u predvidivom smjeru, u odnosu na komunu kao mikro-društvo i komunu kao instituciju? Koja su načela takvog razvoja, mijenjaju li se ta načela s vremenom i u kojem smjeru?

Tempo razvoja. Faktori koji ubrzavaju ili usporavaju razvoj. Odnos razvoja prema dominantnim orijentacijama i prema promjenama tih orijentacija. Odnos razvoja u pojedinoj komuni i općeg društvenog razvoja.

Mogućnosti mjerenja razvoja i pokazatelji stope i stupnja razvoja. Razvoj okoline i razvoj institucija.

Perspektive komunalnog sistema.